

Oh, els romans!

COMENTARI DE L'ESTUDIANT

Es tracta d'un fragment del segon capítol de l'obra *Història de Catalunya (modèstia a part)*, l'autor de la qual és Toni Soler, presentador de programes d'humor a la televisió catalana i, a més, historiador. Respecte al gènere, cal dir que es tracta d'un assaig, que pertany a l'àmbit literari perquè utilitza un llenguatge molt treballat, en el qual es pretén explicar la història de Catalunya. El fragment que a continuació es comentarà se centra únicament en la importància que va tenir l'arribada dels romans l'any 218 a.C. pel que fa a la creació del poble català. La finalitat, com ja s'ha dit, és donar a conèixer la història de Catalunya. Ara bé, no es tracta d'un llibre d'història convencional, sinó que es caracteritza per estar dotat d'un constant to humorístic que permet fer una lectura divertida i al mateix temps didàctica.

Tèdricament la relació entre l'emissor i el receptor hauria de ser formal, perquè es tracta d'un assaig. No obstant això, l'autor decideix dotar el text d'informalitat per tal d'arribar millor als lectors. Aquest tret l'aconsegueix mitjançant diversos mètodes modalitzadors. Per una part, fa ús del plural inclusiu, amb el qual s'aproxima al receptor i implica el lector en allò que està dient. Trobem exemples en les línies 4 ("la nostra presa de contacte"), 5 ("nosaltres estem fets") i 44-45 ("ja veurem fins quan"). També utilitza el plural de modèstia en dos casos ("com ara anirem veient" i "no ens enganyem", aquest últim també es pot considerar un plural inclusiu). Ací, la intenció de l'emissor és allunyar-se una mica d'allò que està explicant, i evitar, d'aquesta manera, utilitzar la primera persona del singular, la qual l'implica de forma més directa. La modalització permet que l'emissor es distancie de la informació objectiva i expresse allò que pensa respecte als romans. Ho fa al llarg de quasi tot el text, utilitzant descripcions majoritàriament pejoratives ("deixaven per als grecs tot allò que ells consideraven superflu", 1.21-22), encara que de vegades reconeix els aspectes positius, com quan diu "va brollar el seu talent organitzador".

Un altre tret d'informalitat és el canvi de registre: predomina el registre estàndard (varietat neutra), però apareixen diversos casos d'un registre més col·loquial amb cert to irònic ("estem fets una mica a la romana", 1.6; "allò tan maco", 1.8; "anaven curts de dones", 1.14-15; "els llestos de la classe", 1.21; "van fer-se els amos del galliner", 1.29-30; "ni la mare que la va parir", 1.62), fet que aproxima l'emissor als seus receptors. Mitjançant la informació que dona el text, es pot deduir qui són aquests. Pel fet de ser un llibre d'història entretingut i divertit, es pot deduir que va adreçat a un tipus de gent que mai compraria un llibre d'història. Al mateix temps, cal aclarir que aquesta gent suposarà que és divertit perquè ha vist l'autor en programes d'humor. Ara bé, el públic receptor és tan sols català, com es pot apreciar a la introducció: "L'any 218 a.C. és pràcticament la primera data històrica en la història de Catalunya (...) perquè assenyala la nostra presa de contacte amb el món romà". També cal tenir en compte l'edat dels lectors. Tal vegada siguin de la mateixa edat que l'autor, perquè va ser en l'època en què ell estudiava quan el llatí era "la bèstia negra dels estudiants de lletres", 1.45. Dins d'aquesta mateixa època s'inclou la frase de l'exvicepresident del govern socialista Alfonso Guerra, cosa que clarifica encara més al lector model.

Apareixen certes informacions, molt concretes, que el lector ha de conèixer per tal de poder entendre el sentit global del text, i alhora allò que l'autor insinua (coneixements enciclopèdics). Per exemple, les sigles del subtítol indiquen de què tractarà el text, és a dir, *S.P.Q.R* (senatus populusque romanus) fa referència al caràcter

dels romans (gent expeditiva i pràctica), ja que era aquesta la frase que apareixia en els penons que utilitzaven per a assenyalar els territoris conquerits a la força. L'autor també suposa que el receptor sap què va ocórrer l'any 218 a.C. (arribada dels romans a la península) i per això no ho explica. Ocorre igual amb el rapte de les sabines. En aquest cas, inclús utilitza l'adjectiu 'famos', donant per sabut que tot lector ho sap. També fa referència a la carretera N-II, sense concretar quin és el seu traçat. Ja en la conclusió, fa un últim comentari utilitzant paraules que més o menys hagués utilitzat l'abans anomenat Alfonso Guerra. Aquest home es caracteritzava per dir tot allò que pensava amb un to moltes vegades vulgar (col·loquialment es diria que 'no tenia pèls en la llengua'). Però açò no s'explica, de manera que l'autor també ho pressuposa.

Com que l'assaig és una prosa d'idees amb una base argumentativa, es pot considerar que el tema del text i la tesi coincideixen: el tema és la importància que va tenir l'arribada dels romans l'any 218 a.C. pel que fa a la creació del poble català, i la tesi és convèncer als lectors d'aquest fet. El tema apareix al llarg de tot el fragment (tema constant), però la tesi s'ubica sols a l'inici (introducció) i al final (conclusió), i per tant té una estructura circular.

El text es pot estructurar de la següent manera:

-En la **introducció** (l.1-10) s'exposa la idea principal del text (tesi), utilitzant oracions estereotipades ("podem dir allò", "en arribar a la data mítica", "hi ha un abans i una després") per tal de parodiar els discursos polítics seriosos, en els quals la gent aplaudeix quasi guiada per un sentiment d'obligació. Per aquesta raó s'inclou l'incís entre parèntesi en el qual es llig "aplaudiments". A més, cal analitzar el títol del capítol ("OH, ELS ROMANS!"), on s'aprecia un to irònic, l'objectiu del qual es burlar-se de la grandiositat dels romans.

-En el **desenvolupament** (l.11-59) la informació es troba distribuïda mitjançant paràgrafs. En el primer s'explica el caràcter dels romans (expeditius i pràctics), que després serà tractat al llarg de tot el text utilitzant exemples. Es menciona el rapte de les sabines, com a exemple del caràcter pràctic; i apareix una estructura de causa ("tenien un 'ego' considerable i un instint innat per posar ordre al món")-conseqüència ("estaven convençuts del seu paper de gendarmes, i el van exercir sense miraments"). Es pot deduir cert paral·lelisme amb l'actual posició dels Estats Units d'Amèrica, però és una informació que no queda explícitament explicada. En el segon s'hi fa una comparació adversativa entre els grecs i els romans. L'autor sembla simpatitzar més amb els grecs ("els llestos de la classe") i per això qualifica els romans com a plagiadors ("ho van copiar tot sense cap mena de recança"). No obstant això reconeix el seu talent organitzador per a la política, l'economia i les lleis, entre altres coses. El tercer comença amb una estructura de causa-conseqüència en la qual s'explica que, pel fet d'estar "orgullosos del seu règim republicà i del seu exèrcit, van fer-se els amos del galliner". A continuació apareix una estructura narrativa en la qual es contenen les fases de la conquesta romana (l.30-34) utilitzant connectors d'ordenació (primer, després i finalment). El quart paràgraf té a l'inici una estructura de conseqüència-cause, on s'explica que la causa de tanta conquesta es trobava en la superioritat de l'exèrcit romà i la manca d'escrúpols dels seus generals. Apareix una altra estructura de conseqüència-cause en la qual "les àrees vençudes van agrair el contacte als nous amos" ja que aquests "els van proporcionar un ordre social i polític homogeni, una estructura geogràfica, un cos legislatiu i un idioma comú". En el cinquè s'explica el desig dels romans per difondre la seua civilització. Remarca la completa xarxa viària que van dur a terme, i a més, nomena el cas de l'antiga via Augusta, damunt de la qual es va construir l'actual carretera N-II.

-Per últim es troba la **conclusió** (1.60-62), on torna a aparèixer la tesi. Hi ha una altra estructura de causa-conseqüència en la qual la transformació de la futura Catalunya té com a causa tot allò que s'ha explicat en el text.

Respecte a la cohesió, es poden esmentar diversos mecanismes de referència, com per exemple “ara” (1.5), que fa referència al moment en què es va pronunciar el suposat discurs; el díctic espacial “aquí” (1.12) i els dítctics temporals “avui” (1.44), que no fan referència al dia exacte de la publicació, sinó a l'època actual. També cal assenyalar l'ús dels temps verbals. La introducció, com que tracta d'imitar un discurs oral, està escrit en present d'indicatiu: “és”, “assenyala”, “podem dir”. En canvi, el desenvolupament i la conclusió estan escrits en passat, ja que en ells es fa referència als romans. S'usa tant el pretèrit imperfet (“anaven”, “tenien”, “estaven”, “deixaven”, “consideraven”, “ocupaven”, “creaven”, “imposaven”) com el pretèrit perfet perifràstic (“es van revelar”, “van anar”, “van exercir”, “va brollar”, “va durar”). A més dels connectors d'ordenació ja esmentats, s'hi troben els següents: “per això” (1.7, introdueix una conseqüència); “és més” (1.23, afegeix una informació nova); “en canvi” (1.24) i “però” (1.39), tots dos de contrast. Apareixen, a més, diversos mecanismes per a condensar la informació, entre els quals es troben les oracions de relatiu:

- “un imperi que va durar molts segles”, 1.32
- “els seus generals, que no tenien problema a arrasar el territori enemic i esclavitzar els pobles rebels”, 1.37
- “les ciutats gregues, que anaven cadascuna per lliure”, 1.46
- “ciutadans romans que hi aportaven l'idioma i el tarannà”, 1.51
- “una xarxa viària completíssima, que en gran part també perdura”, 1.57

També hi ha incisos aclaridors entre parèntesi, per exemple, per explicar el rapte de les sabines. N'apareixen tres més en els quals, a més d'aclarir, s'inclou l'opinió de l'autor. És el cas de l'ego considerable dels romans (se'n burla del possible origen del terme), les províncies (s'oposa al vertader significat, és a dir, “àrees vençudes”) i l'actual carretera N-II (exemple de la importància dels romans). Hi ha un cas en el qual l'autor utilitza els guions per fer un aclariment amb un to d'ironia (“els llestos de la classe”, 1.21), amb el qual mostra la seua simpatia cap als grecs, i inclou, al mateix temps, la seua concepció dels romans (gent inculta). El recurs de les enumeracions per tal de condensar la informació apareix diverses vegades, tan de forma oberta (1.25-26) com tancada (1.22-23; 1.33-34; 1.42-44; 1.50-59). En aquesta última l'autor restringeix les possibilitats, mentre que en l'enumeració oberta dona peu que el lector n'introdueixi altres. Pel que fa als recursos estilístics, cal esmentar la hipèrbole de la línia 17-18, en la qual l'afirmació del parèntesi ironitza el fet que es pense que en l'actualitat s'utilitza la paraula ‘ego’ (en llatí) en honor al caràcter egocèntric dels romans.

Així doncs, aquest és un text que tracta d'ensenyar part de la història de Catalunya, però que utilitza com a principal mètode l'ironia. És un mecanisme que avui dia està bastant extès en els mitjans de comunicació. L'objectiu és entretenir els receptors per tal de retenir-los. Es pot dir que la intenció de Toni Soler per divulgar uns fets històrics reals, però explicats d'una forma poc convencional, ha estat aconseguida ja que permet aprendre al mateix temps que s'hi passa una bona estona.

COMENTARI DEL PROFESSOR

Aquest comentari els alumnes el van realitzar a casa després d'haver-lo treballat a classe i aquest va ser, amb diferència, el millor de tots, ja que va captar molt bé la finalitat del text, com es veu ja a la introducció, i a partir d'ací va analitzant el text. Tota l'anàlisi va enfocada a l'explicació i demostració del que s'ha dit a la introducció. Després de corregir el comentari li vaig fer una sèrie d'observacions per tal que canviara l'ordre d'algunes explicacions i corregira els pocs errors ortogràfics que havia fet. Evidentment, la nota obtinguda va ser la màxima.

El text *Oh, els romans*, l'acostume a treballar tots els anys ja que em serveix per fer entendre com adequa un text al tipus de destinatari i com aquests tenen una expectativa prèvia de com serà, en aquest cas, el llibre. Els alumnes haurien de tenir clar, després de treballar el text, que els textos no són purs, que no hi ha 'etiquetes', sinó que hi ha normalment una barreja de registres vinculada a les intencions de l'autor.

Josep A. Carmona
IES L'Olleria